

держав щодо екстрадиції осіб та мають як імперативний, так і факультативний характер.

Список використаних джерел:

1. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 1998. – ... – Т. 1 : А–Г. – 672 с.
2. Березняк В. С. Актуальні питання екстрадиції осіб, які вчинили злочин / В. С. Березняк // Юридична наука та правоохоронна діяльність : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. молодих учених [«Проблеми боротьби зі злочинністю очима майбутніх правоохоронців»], (Дніпропетровськ, 18 травня 2005 р.). – Вип. 6. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 159–162.
3. Научно-методический комментарий к Конвенции о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам (новая ред. от 7 октября 2002 г.) / под общ. и науч. ред. докт. юрид. наук, проф., Заслуж. деятеля науки РФ С. П. Щербы. – М. : Изд-во «Юрлитинформ», 2007. – 184 с.
4. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Загальна частина : підручник. Академічне видання. – К.: Алерта, 2014. – 440 с.
5. Виноградова О. І. Принципи міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю / О. І. Виноградова // Право України. – 1999. – № 4. – С. 90–93.
6. Озерський І. В. Міжнародне співробітництво в питаннях екстрадиції / І. В. Озерський, А. В. Озерська, І. О. Кашук // Економіка, фінанси, право. – 2005. – № 2. – С. 33–35.
7. Лукашук И. И. Международное уголовное право : учеб. / Лукашук И. И., Наумов А. В. – М. : Спарк, 1999. – 287 с.
8. Бойцов А. И. Выдача преступников / Бойцов А. И. – СПб. : Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2004. – 795 с.
9. Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України : підруч. / Тертишник В. М. – 5-те вид., доп. і перероб. – К. : А.С.К., 2007. – 848 с.
10. Типовий договір про видачу : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1190 № 45/116 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_687.
11. Табалдиева В. Ш. Международное сотрудничество в сфере уголовного судопроизводства : учеб. пособие / В. Ш. Табалдиева. – М. : Изд-во Московского психолого-социального института ; Воронеж : Изд-во НПО «МОДЭК», 2004. – 192 с.
12. Ухвала спільного засідання Судової палати у кримінальних справах та Військової судової колегії Верховного Суду України від 1.06.2007 р. // Судова практика Верховного Суду України у кримінальних справах : офіц. видання / Верховний Суд України ; відп. ред. П. П. Пилипчик. – К. : Вид. Дім „Ін Юре”, 2008. – 608 с.

УДК 343.7

Дімітров М.М.

викладач Придунайської філії МАУП

СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ,

ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ.229 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Здійснена загальна характеристика суб'єкту злочину, передбаченого ст.229 Кримінального кодексу України. Зауважено на існуючий в зарубіжних країнах інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб за злочини у сфері господарювання. Зроблена пропозиція застосування цієї практики в Україні.

Ключові слова: суб'єкт злочину, кримінальна відповідальність, господарська діяльність, юридична особа, контрафактний товар.

Осуществлена общая характеристика субъекта преступления, предусмотренного ст.229 Уголовного кодекса Украины. Указано на существующий в зарубежных странах институт уголовной ответственности за преступления в сфере хозяйствования. Сделано предложение использование такой практики в Украине.

Ключевые слова: субъекта преступления, уголовная ответственность, хозяйственная деятельность, юридическое лицо, контрафактная продукция.

Carried general description of the subject offense under st.229 Criminal Code of Ukraine. Comments on existing in foreign countries institute the criminal liability of legal persons for crimes in the economic sphere. Made offer the use of the practice in Ukraine.

Key words: subject of crime, criminal responsibility, economic activity, legal entity counterfeit goods.

Вступ. Суб'єкт злочину є обов'язковою структурною складовою складу злочину, його відсутність виключає притягнення особи до кримінальної відповідальності. Ґрунтовні дослідження суб'єкта злочину, передбаченого ст.229 Кримінального кодексу України (далі – КК), здійснюють П.С.Берзін, Є.Ф.Бобович, Т.О.Гончар, В.Я.Марчак, С.В.Чорней, І.О.Харь, П.Л.Фріс, Л.Р.Шувальська. Врахування пропозицій цих та інших науковців, сформованих в процесі їх наукових досліджень, необхідно для розгляду суб'єкту злочину, передбаченого ст.229 КК України, який суперечливо визначається у фаховій літературі.

Мета дослідження. Дослідження суб'єкта злочину, передбаченого ст.229 КК, передбачає з'ясування його ознак та сутності, конкретизації терміну.

Виклад основного матеріалу. КК ч.1 ст.18 визначає суб'єктом злочину фізичну осудну особу, яка вчинила злочин у віці, з якого, відповідно до цього Кодексу, може наставати кримінальна відповідальність [1]. Положення цієї статті КК вказують на обов'язкові (фізична особа, вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність, осудність особи) та додаткові (характерні для спеціального суб'єкта) ознаки суб'єкту злочину. Тим самим створена можливість класифікувати суб'єктів злочину на загальний та спеціальний суб'єкт. Звернемо увагу лише на ті аспекти, які можуть мати значення для нашого дослідження.

Визначення суб'єкта злочину, його ознак, класифікації здійснюються протягом тривалого часу, з декількох підстав, нерідко досить суперечливих, і як наслідок, можливо вважати, що сталої теоретичної моделі цього поняття не має. Критичний аналіз визначень суб'єкта злочину, наведених дореволюційними, радянськими та сучасними правниками здійснює С.В.Чорней, але своє поняття не формулює [2, с.125-127]. На наш погляд, для сучасних трактувань поняття суб'єкту злочину характерний широкий підхід. Так, Л.Р.Шувальська, характеризує суб'єкта злочину як конкретну особу, якій притаманні певні соціальні властивості, їх сукупність утворює індивідуальний образ людини, ним охоплюється поняттям «особа, яка вчинила злочин» [3, с.121].

Серед дискусійних питань суб'єкта злочину відмітимо – не встановлення обмежень щодо притягнення до відповідальності осіб, що вчинили злочин у похилому віці; притягнення до відповідальності юридичних осіб у сфері інтелектуальної власності, хоча кримінально-правові заходи стосовно юридичних осіб в загальному значенні, встановлені; тлумачення терміну «службова особа» як суб'єкта злочину; визначення суб'єкта злочину як «приватну особу» на відміну від службових осіб, які можуть вчиняти злочин; а також на визначення суб'єкта злочину як «будь-які особи» [4].

В цілому, суб'єкт злочину характеризується наступними ознаками: наявністю статусу фізичної особи, нею є громадяни України, іноземці та особи без громадянства; досягненням встановленого законом віку кримінальної відповідальності (особа вважається такою, що досягла певного віку з нуля годин наступної за днем народження доби). Її вік встановлюється за особистими документами або експертним шляхом [5, с. 21-22]; осудністю, такою визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. Осудність є обов'язковою ознакою суб'єкта злочину, який на думку Т.О.Гончар, під час його вчинення «міг усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпеку вчиненого діяння (дії чи

бездіяльності) та керувати ними [6, с. 110]. Проте, осудною може бути визнана й та особа, що має наявний психічний розлад, але не такого характеру і ступеню, які необхідні для визнання її неосудною.

Українським законодавцем встановленні поняття осудної особи (п.1 ст.19 КК), підстави визначення її неосудною (п.2 ст.19 КК) та обмежено осудною (ст. 20 КК). На відмінну від неосудної особи, осудна та обмежено осудна особа можуть визнаватися суб'єктами злочину та до них застосовується кримінальна відповідальність. Окрім того, слід враховувати, що «обмежена осудність» сама по собі не існує, питання про неї виникає лише у випадку вчинення злочину [7, с.31]. Правниками пропонуються зміни до КК щодо визначення поняття осудності, а саме: внести до нього термін «повної осудності», а щодо службових осіб – «спеціальної осудності».

Отже, за ст. 229 КК до кримінальної відповідальності може бути притягнута будь-яка фізична особа не зважаючи на її громадянство; у відповідності до ч. 1 ст. 22 КК – та, якій до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років та вона усвідомлювала значення своїх дій і могла керувати ними. Неосудна особа, у разі її залучення на виробництві з виготовлення продукції з незаконно використаними на ній комерційними позначеннями не підлягатиме кримінальній відповідальності за ст. 229 КК.

Проведений аналіз ознак та сутності суб'єкта злочину дозволяє сформулювати таке визначення: (загальним) суб'єктом злочину, передбаченого ст. 229 КК, може бути будь-яка фізична осудна особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), яка незаконно використовує знаки для товарів і послуг, фірмове найменування, кваліфіковане зазначення походження товару, та якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років.

Злочин, передбачений ст.229 КК, є злочином, який здійснюється у сфері господарської діяльності. У спеціальній літературі суб'єктів злочину у сфері господарської діяльності класифікують на: 1) осіб, які представляють реально діюче підприємство і входять до його складу (керівники, бухгалтери, технічний персонал); 2) осіб, які створили фіктивне підприємство або використовують підроблені документи іншого, реально діючого підприємства; 3) осіб, які займаються господарською діяльністю без створення підприємства та без одержання ліцензії [8, с. 62].

Тобто, у цьому разі характеристика суб'єкта наведена досить широко, без розмежування вказівки на спеціальний і загальний суб'єкт злочину. Деякими науковцями здійснюється певна систематизація винної особи у незаконному використанні знаку для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Так О.О.Дудоров вказує, що суб'єктом злочину, передбаченого ст. 229 КК, можуть бути особи, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, службові особи підприємств незалежно від форм власності та організаційно-правової форми, відповідальні за прийняття або реалізацію управлінського рішення про незаконне використання комерційних позначень [9, с. 771].

До кримінальної відповідальності за ч.1 ст. 229 КК притягуються і фізичні особи і фізичні особи-підприємці. Зауважимо, що вказуючи на суб'єкт злочину, передбаченого ст.229 КК, одні правники називають суб'єктів, які займаються підприємницькою діяльністю, інші на суб'єктів – які займаються господарською діяльністю, тобто вживають терміни господарська та підприємницька діяльність як синоніми, хоча це не так. Підприємницька діяльність визнається видом господарської діяльності ст. 3

Господарського кодексу України [10]. Аналізуючи злочин, передбачений ст.229 КК, більш доцільно використовувати термін суб'єкт господарювання, це більш широке поняття ніж суб'єкт підприємництва, тому що правопорушником може бути не тільки комерційна (підприємницька) організація, а й некомерційна, якій у відповідності із законом «... не заборонено отримувати свідоцтво на торговельну марку, а значить, використовувати її з порушенням права на комерційне найменування» [11, с. 60].

Проблема кваліфікації дій працівників юридичної особи, в якій виробляється продукція з використанням чужих комерційних позначень є актуальною. В юридичній літературі вказується на три підходи до кваліфікації дій працівника юридичної особи, яка зайнята незаконною господарською діяльністю. Перший підхід – працівник, як і керівник підприємства визнаються співвиконавцями злочину. Другий підхід – працівник визнається виконавцем злочину, а керівник підприємства, який видає злочинний наказ підлеглому, визнається організатором злочину або підбурювачем. Третій підхід – дії керівника який видав злочинний наказ кваліфікуються як дії виконавця, а дії працівника, що свідомо виконав наказ, як пособництво у злочині [12, 274-273]. Зауважимо, що працівники юридичної особи, в якій виробляється контрафактний товар, не можуть не усвідомлювати незаконність своїх дій. Але до кримінальної відповідальності притягуються, за загальним правилом, посадовці юридичної особи, хоча з формальних ознак в діях вказаних працівників містяться всі ознаки складу злочину.

Зауважимо, що деякими науковцями фізична особа-підприємець відноситься до спеціального суб'єкта у сфері господарської діяльності. Зокрема, Є.Ф.Бобович спеціальними суб'єктами у сфері господарської діяльності визнає і фізичну особу, зареєстровану як суб'єкт підприємницької діяльності і службову особу суб'єкта господарювання [12, с.272]. С.С.Аветисян такі злочини визначає як альтернативно-службові або з альтернативними суб'єктами [13, 187]. Аналіз судової практики показує, що фізична особа-підприємець притягується до кримінальної відповідальності і за ч.1 ст. 229 КК і за ч.2 ст. 229 КК. Вирок за ч.1 ст.229 КК постановляється лише у тому разі, якщо фізична особа-підприємець одноосібно вчиняла незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів і послуг, а у разі вчинення злочинного діяння в співучасті та повторно, або її дії завдали матеріальної шкоди у великому розмірі – за ч.2 ст.229 КК. Український законодавець суб'єктом злочину у разі незаконного використання комерційних позначень визнає поряд із загальним суб'єктом злочину, службову особу, яка використовує своє службове становище для його вчинення (п.3 ст.229 КК). Здійснення злочину такою особою, спеціальним суб'єктом, є кваліфікуючою ознакою злочину.

В кримінальних кодексах країн Європи та Америки передбачена відповідальність юридичних осіб за злочини у сфері господарювання, з покаранням за такі дії штрафом. Такий інститут кримінальної відповідальності регламентований у Франції, Нідерландах, Португалії, Люксембурзі, США, Англії, Канаді, Шотландії, Ірландії. Китаї. Причому юридичні особи притягуються до відповідальності за широкий спектр злочинів. Аналогічні норми містяться в спеціальних законах або кримінальних кодексах країн колишніх учасників Варшавського договору (Польщі, Молдові, Литви, Естонії). Спільними рисами впровадження такого інституту кримінального права є: 1) їх застосування до правоздатних юридичних осіб приватного права; 2) випадки притягнення до відповідальності юридичних осіб прямо зазначені у законі; 3) такі

злочини характеризуються високим ступенем суспільної небезпеки та заподіянням тяжких наслідків; 4) юридичні особи в більшості випадків несуть відповідальність за злочини, вчинені в її інтересах і від її імені посадовими особами, в деяких випадках – за вчинення злочину в її інтересах рядовим працівником; 5) покарання передбачає поновлення порушених правовідносин та носить майновий характер [14].

В Україні у наукових колах тривалий час йшла і продовжується дискусія щодо притягнення до юридичної відповідальності юридичних осіб. Прибічники такого підходу до суб'єкта злочину вказували на той факт, що юридичними особами вчиняється значна кількість злочинів; на юридичні особи можна покласти штраф значно більшого розміру, ніж на фізичні особи; злочинні діяння юридичної особи не припиняються у разі притягнення до відповідальності одного працівника; такою є практика в Європейському Союзі, входження до якого передбачає гармонізацію правових норм [15, с.189]. З іншої сторони, висловлюються думки щодо нелогічності і безглуздості, недоцільності такої ідеї, спірності визначення вини юридичної особи, про недопустимість через злочинні дії однієї чи кількох осіб припинення діяльності юридичної особи [16].

Законодавцем України здійснюються кроки щодо запровадження інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб. З 1.09.2014 р. вступив у дію Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб». Закон не містить зазначень щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб, в ньому використовується термін «заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». Ними передбачено підстави для застосування до юридичних осіб засобів кримінально-правового характеру; види юридичних осіб, до яких застосовуються ці заходи; підстави для звільнення юридичних осіб від такої відповідальності; види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб; їх права під час судового впровадження. Ст.96-3 цього Закону встановлює, за які саме злочини юридичні особи притягуються до кримінальної відповідальності. Ст. 229 КК серед них не називається [17]. Тобто за незаконне використання комерційних позначень до юридичних осіб не застосовуються заходи кримінально-правового характеру, хоча доцільність такого нововведення вже назріла.

Висновки. Проведений аналіз суб'єкту злочину, передбаченого ст.229 КК, зумовлює підведення таких підсумків. Загальним суб'єктом злочину, передбаченого ст. 229 КК, може бути будь-яка фізична осудна особа, яка незаконно використовує комерційні позначення, та якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років. До кримінальної відповідальності за ч.1 ст. 229 КК притягуються і фізична особа і фізична особа-підприємець, які, частіше всього, є суб'єктами господарювання. Необхідним є встановлення кримінальної відповідальності за злочини у сфері незаконного використання комерційних позначень і юридичних осіб.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Елеронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/234>
2. Чорней С.В. Поняття суб'єкта злочину / С.В.Чорней // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2012. – Випуск 618. Правознавство. – С.125 – 128.
3. Шувальська Л.Р. Проблема суб'єкта та його психології у кримінальному праві / Л.Р.Шувальська // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Випуск 578. Правознавство. – С. 118 – 122.

4. Харь І.О. Необхідна сучасна концепція суб'єкта злочину за кримінальним законодавством України / І.О.Харь // Юридична наука. – 2014. – №3. – С.100 – 106.
5. Кримінальне право України: навч. посіб. /за ред. О.М. Омельчука. – К.: Наукова думка, 2004.–297с.
6. Гончар Т.О. Розвиток осудності у доктрині та кримінальному законодавстві України / Т.О.Гончар // Правова держава. – 2010. – № 10. – С. 106 – 110.
7. Марчак В. Кримінально-правове та психологічне значення і проблеми розмежування неосудності від осудності та обмеження осудності / В.Марчак // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2008. - № 19.
8. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики: Монографія. / За ред. В. Ю. Шепітька. – Х.: Право, 2006. – 624 с.
9. Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: монографія / О.О. Дудоров. – К. : Юридична практика, 2003. – 924 с.
10. Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV // [Елеронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>
11. Коваль І. Визначення правопорушення «неправомірне використання комерційного найменування» / І.Коваль // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 3. – С.53 – 60.
12. Бобонич С.Ф.Окремі питання визначення ознак спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності [Елеронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.par.in.ua/2_2014/75.pdf
13. Аветисян С.С. Соучастие в преступлениях со специальным составом : монографія / С.С.Аветисян – М. : – ЮНИТА-ДАНА. – Закон и право. – 2004. – 467 с.
14. Фріс П.Л. Юридична особа як суб'єкт злочину за законодавством країн Європи та Америки / П.Л.Фріс, І.Б.Медицький // Науковий вісник Львівського держ. ун-ту внутр. справ. Серія юридична. – 2007. – № 3. – С. 338–344.
15. Шеховцова Л.І. Про доцільність встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб (досвід іноземних держав) / Л.І.Шеховцова, Я.О.Сидоров // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – №3. – С.186 – 189.
16. Крайнік Г.С.Теоретичний і практичний аспекти визнання юридичної особи суб'єктом злочину / Г.С.Крайнік // Теорія і практика правознавства : електрон. наук. фах. вид. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х., 2013. – Вип. 1. – Режим доступу : http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/1.2013.
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб: Закон від 23.05.2013 № 314-VII // [Елеронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>

УДК 342.9

Остропілець В. Р.,

здобувач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ МВС УКРАЇНИ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

У статті висвітлюється зміст категорій «мета», «завдання», «ціль» та «функція». Автором сформульовані дефініції мети, завдання та функцій взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами.

Ключові слова: мета, завдання, функції, органи досудового розслідування МВС України, інші правоохоронні органи.

В статье освещается содержание категорий «цель», «задача» и «функция». Автором сформулированы дефиниции цели, задачи и функции взаимодействия органов предварительного расследования МВД Украины с другими правоохранительными органами.

Ключевые слова: цель, задачи, функции, органы предварительного расследования МВД Украины, другие правоохранительные органы.

The article deals content categories «aim», «objective», «goal» and «function». The author stated objective definitions, objectives and functions of the interaction of the preliminary investigation of MIA of Ukraine with other law enforcement agencies.